

## **CROISSANT v. NEMCIJA**

*(Eur. Court H.R., 25. 9. 1992, Series A no. 237-B)*

### A. Postavitev zagovornikov s strani sodišča

6. - 11. [Zoper g. Klause Croissanta, nemškega državljana, ki je kot odvetnik delal v Berlinu, je bil pred Deželnim sodiščem [Landgericht] v Stuttgartu sprožen kazenski postopek v zvezi z aktivnostmi, ki jih je opravljal kot zagovornik številnih članov „Frakcije Rdeče armade“ (RAF). Na prošnjo tožilstva je predsednik sodišča g. Hauserja imenoval za tretjega zagovornika obrambe. Postavitvi slednjega je obtoženec nasprotoval, češ da je g. Hauser član popolnoma nasprotne, Socialne demokratske stranke (SPD). Namesto njega je za zagovornika zahteval g. Künzla. Tudi sam g. Hauser je zaprosil za razbremenitev dolžnosti v tem primeru. Sodišče je obe prošnji zavrnilo z utemeljitvijo, da vlagatelj že ima dva zagovornika, ki jima lahko popolnoma zaupa, in da samo dejstvo, da je tretji član nasprotne stranke, ne more opravičiti razrešitve. Ker je Višje deželno sodišče [Oberlandesgericht] s sklicevanjem na sodno prakso Zveznega ustavnega sodišča [Bundesverfassungsgericht] prvostopenjsko odločitev glede postavljenega zagovornika potrdilo, si je poskušal g. Croissant zagotoviti pomoč zagovornika po lastni izbiri. Njegova prizadevanja niso bila uspešna, ker obtoženca po Zakonu o kazenskem postopku ne morejo zastopati več kot trije zagovorniki. Na triinsedemdeset dni dolgem sojenju so vlagatelja zagovarjali trije, s strani sodišča postavljeni zagovorniki.]

### B. Odreditev plačila stroškov

12. - 19. [Deželno sodišče je vlagatelja obsodilo za kaznivo dejanje podpiranja kriminalne organizacije, mu izreklo zaporno kazen dveh let in šestih mesecev, štiriletno prepoved opravljanja poklica in naložilo plačilo stroškov v višini 253.246,16 DEM, od česar je vsota 218.863,17 DEM predstavljala nagrado in stroške za postavljene zagovornike. Tako ugovor kot tudi pritožba [Beschwerde] zoper plačilo stroškov za sodno postavljene zagovornike (še posebej g. Hauserja, ki je bil imenovan proti pritožnikovi volji) sta bili zavrnjeni. Drugostopenjsko sodišče je menilo, da na odločitev o postavitvi zagovornika vplivajo okoliščine, kot so obseg, zapletenost in trajanje postopka, ne pa finančno stanje obtoženca. Pomen slednjega se pojavi šele po končanem postopku. Zvezno ustavno sodišče je vlagateljevo ustavno pritožbo [Verfassungsbeschwerde] zavrnilo kot neutemeljeno. Čeprav je predsednik prvostopenjskega sodišča večkrat ugodil vlagateljevim prošnjam za podaljšanje plačilnega roka, pa je vlagatelj v letih 1985, 1987 in 1988 zaman poskušal doseči odpust dolga za plačilo stroškov.]

### Postopek pred Komisijo

22., 23. [V poročilu z dne 7. 3. 1991 je Komisija menila, da plačilo stroškov za prva dva zagovornika (soglasno) in za g. Hauserja (s sedmimi glasovi proti štirim) ni pomenilo kršitve 3. (c) odstavka 6. člena.]

### Pravna vprašanja

#### A. Uvod

25. [...] Vlagatelj je v predložitvi navedel, da je ta odreditev [povrnitve stroškov]:  
(a) kršila pravico obtoženca, ki nima dovolj sredstev za plačilo zagovornika, da ga dobi brezplačno, če to zahtevajo interesi pravičnosti, ker sam stroškov pod nobenimi pogoji ne more plačati;  
(b) kar zadeva g. Hauserja, sprožila še veliko pomembnejše vprašanje obtoženčeve pravice, da si sam izbere zagovornika, pravice, ki je temeljni element koncepta poštenega sojenja [...]

26. [...] Analiza pritožb razkriva, da je potrebno pozornost usmeriti tako na samo začetno postavitev zagovornikov kot tudi na njej sledečo odredbo plačila stroškov. Prva sproža - ne glede na sredstva obtoženca - vprašanje, kako pojmovati besedilo iz 6. člena „da se brani sam ali z zagovornikom po lastni izbiri“. Zato jo bomo preučili kot prvo. [...]

#### B. Postavitev zagovornikov

27. [...] Zahteva, da ima obdolženec v vseh stadijih postopka pred deželnim sodiščem zagovornika - ki ima vzporednice v zakonodaji drugih držav pogodbenic -, po mnenju Sodišča ne more biti neskladna s Konvencijo.

Tudi postavitve več kot enega zagovornika obrambi sama po sebi ni v nasprotju s Konvencijo; interesi pravičnosti lahko to v določenih primerih celo zahtevajo. Toda sodišče mora pred imenovanjem več kot enega odvetnika paziti tudi na obtoženčevo mnenje glede potrebnega števila zagovornikov, še posebej v sistemih, kot je nemški, kjer bo v primeru obsodbe načeloma obdolženec tisti, ki bo moral nositi breme stroškov. Postavitve, ki bo v nasprotju z željami obdolženca, bo v neskladju s pojmom poštenega sojenja iz 1. odstavka 6. člena, če [...] ne bo relevantna in dovolj utemeljena.

28. [...] Vlagatelj pritožbe je zatrjeval, da je bil glavni cilj imenovanja tretjega zagovornika, da bi se sodišču omogočilo brez prekinitve in preložitve izpeljati postopek.

Sodišča ta argument ne prepriča. Izogibanje prekinitvam in preložitvam sojenja namreč ustreza interesom pravičnosti in dobro opravičuje postavitev zagovornika, ki je bila v nasprotju z obtoženčevimi željami. [...]

29. [...] Vlagatelj pritožbe je poudaril, da je Deželno sodišče kljub vednosti, da g. Hauserju ne zaupa, slednjega vendarle imenovalo in odklonilo postavitev zagovornika, ki ga je sam predlagal.

(c) točka 3. odstavka 6. člena „vsakomur, ki je obdolžen kaznivega dejanja“ resnično daje pravico, da se brani z zagovornikom po lastni izbiri (glej sodbo v primeru Pakelli z dne 25. 4. 1983). Kljub pomenu, ki ga ima zaupno razmerje med zagovornikom in stranko, pa te pravice ni mogoče šteti za absolutno. V primerih brezplačne pravne pomoči in tudi takrat, kot v pričujočem primeru, ko mora sodišče odločiti, ali interesi pravičnosti zahtevajo postavitev zagovornika, ki bo branil obtoženca, je ta pravica nujno predmet določenih omejitev. [...]

30. [Sodišče v tej točki izraža svoje soglasje z razlogi, ki so jih domača sodišča upoštevala pri utemeljevanju svoje odločitve o postavitvi g. Hauserja za tretjega zagovornika. Ta naj bi bila upravičena zaradi:

- zapletenih dejanskih in pravnih vprašanj primera;
- obtoženčeve osebnosti;
- dejstva, da si je sam že izbral dva sicer sodno postavljena zagovornika;
- lokacije pisarne g. Hauserja na območju pristojnosti Deželnega sodišča, kar naj bi bila prednost glede na pričakovano trajanje postopka;
- možnosti konflikta interesov med obtožencem in g. Künzlom (zagovornikom, ki ga je predlagal vlagatelj), ker je bil ta prej zaposlen pri g. Croissantu.]

31. Vlada je poleg tega zatrjevala, kar je na obravnavi Sodišča potrdil tudi zagovornik g. Croissanta, da je g. Hauser pri načrtovanju strategije obrambe aktivno sodeloval z ostalima zagovornikoma. Iz tega izhaja, da ni mogoče reči, da je imela njegova postavitev na vlagateljevo obrambo nasprotno učinke.

32. Postavitve treh spornih zagovornikov tako ni bila v nasprotju z zahtevami 1. in 3. (c) odstavka 6. člena.

### C. Povrnitev stroškov

[...]

33. V nasprotju z ostalimi pravicami, ki so vgrajene v 3. odstavek (kot na primer točka (e) - glej sodbi v primeru Luedicke, Belkacem in Koç v. Nemčija), pravica do brezplačne pravne pomoči, ki jo podeljuje točka (c), ni absolutna. Tako pomoč je potrebno zagotoviti samo, če obtoženec „nima dovolj sredstev za plačilo“.

[...]

35. [...] Obsojena oseba je načeloma vedno zavezana plačati nagrade in izplačila sodno postavljenih zagovornikov. To je normalna posledica obsodbe.

Finančni položaj obsojenca ima pomen samo v izvršilnem postopku, ki sledi pravnomočni sodbi. Na sojenju je vprašanje, ali je imel dovolj sredstev, brez vsebinskega pomena.

36. [...] Postavitve treh zagovornikov je bila skladna z zahtevami 6. člena. Iz tega izhaja, da ni v neskladju z določbo, če je vlagatelj zavezan plačati njihove nagrade. Domača sodišča so bila upravičena pretehtati, ali je bila njihova postavitev potrebna. Zahtevane vsote niso prekomerne.

37. Končno ni potrebno odločiti o vprašanju, ali je v skladu s 3. odstavkom (c) 6. člena Konvencije, da poskuša država v sistemu, kot je nemški, dobiti delno ali celotno povračilo stroškov tudi potem, ko je obsojena oseba v izvršilnem postopku uveljavljala, da nima dovolj sredstev, da bi nosila stroške svoje obrambe.

[...] Sodišče meni, da je po Konvenciji dopustno, da mora dokazno breme glede pomanjkanja zadostnih sredstev nositi stranka, ki to zatrjuje.

38. Sodišče odloča, da odredba za povrnitev stroškov ni v neskladju 3. odstavkom (c) 6. člena. Tudi glede te točke ni bilo kršitve 6. člena.

Odklonilno ločeno mnenje sodnika de Meyerja.

[...] Menim, da je bil g. Croissant upravičen zavrniti pomoč odvetnika, kateremu ni zaupal, prav tako kot je bilo sodišče zaradi tehtnih razlogov upravičeno zavrniti postavitev zagovornika, ki ga je predlagal vlagatelj.

Izkaže se, da niso storili ničesar, da bi zagotovili postavitev zagovornika obrambe, ki mu je g. Croissant zaupal in glede katerega ni bilo tehtnih razlogov, ki bi sodišču prepečili njegovo postavitev. Poleg tega ni bilo dokazano, da ni bilo mogoče najti zagovornika, ki bi ustrezal obema zahtevama.

V takih okoliščinah ni dopustno, da bi g. Croissant moral državi povrniti nagrado za pravno zastopanje g. Hauserja.